

(א) ולעולם רש"י

הגהות הב"ח

(א) גמ' ודקא אפכינהו ואומינהו

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אי דמאחר ב' יום שני הוה וקשה לי הא בזה לא צ"ע שלומי דמי העידו היה בלחם חייב חוה בכלל מה דמשני אלף דלקמרי אקדומי וכמ"ש רש"י ד"ה דמקדמי דכל שקודם שצאת כת שניה להעיד נעשה מעשה קנא והו"ל לרש"י לפרש דמאחרי שאומרים שאלה שיעידו נעשה המעשה וכו' :

מרוכה פרק שביעי בבא קמא

עד.

עין משפט
נר מצוה

צה א מ"י פ"ט מהל'
עדות הלכה 3:

רבינו חננאל

מדיסיפא במיפך והומה, וירשא נמי במיפך והומה. דקתאני סיפא במיפך מעידנו באיש פלוני שהפיל שן עבדו ואחרי כן סימא עינו שהיה העבד אומי' כן ונמצאו זוממין משלמין דמי עין לרב. ואמ', היכי דאמי או לימא דלא מורו המזימין בהבלא כלל, דמי כוליה עבד בעי שלומי לרב. דמשהו דמשהו הכי אחרו היום שהנערתם שהפיל שן עבדו עמנו הייתם אחר היום במקום פלוני, אלא מקודם לכן סימא עינו ועמד עמו בדין ויצא לחירות דבמי עינו ואחר כך הבלו והפיל שנו, כי האי גונא דדאי משלמין דמי עין לרב. ומדיסיפא לא מיתוקמא אלא במיפך והומה, וירשא נמי במיפך והומה. והאי דקתאני משלמין דמי עין לרב אחר שפוחתין לו דמי השן. וחורנו לבאר דוקיא דרבה דרייק מהא מחנתיא דהכחשה תחילת הומה היא, מנין. ואמ' רב אשי רבה הכי דייק מדרישא בשלוש כיתות, סיפא נמי בשלוש כיתות, ואי איפשר להעמיד ההכחשה ברישא דקמא לן האחרונים מכחישיין את הראשונים ואם נאמר שהעידו הראשונים כי הפיל ואחר כך סימא ונחתייב הרב לתת דמי עין לעבד, ובאו אחרים והכחישו ואמ' סימא ואחר כך הפיל, נמצאו הראשונים מוכחישיין. באה בת שלישיית והווימו כת הראשונה, חייבין לשלם דמי עין לרב היה לו לומר ולמה אמרה הברייתא דמי עין לעבד אלא דדאי כת האמצעית נמצאו זוממין והם מכחישיין ולא מוכחישיין ולא שמעי' מינה ולא מדיי כי כך דייק רבה מסיפא. ומקומה לסיפא כגון דאחר תרי ואשהידו הפיל שינו ואחר כך סימא עינו דבעי הרב לשלם דמי עין ובאו אחרים והכחישו ואמ' סימא ואחר כך הפיל ובאה בת שלישיית והווימו את הכת הראשונה המוכחשת וכיון שהחמו נחתייבו לשלם דמי עין לרב כדקתאני בברייתא. ודייק רבה מרביית ממונות הוכחשו ואחר כך הומו משלמין הם, הכי נמי בריית נפשות אמ' הומו אחרי שהוכחו נהרגין. ובא אביי ודחה לדוקיא דרבה, והתקפת דר' וירא פשוטה ודחיהה היא,

כדפרכינן לעיל צמר דמפקי ליה לחירות דמי עין צעי לשלומי ליה ויכולין לומר לטובתו צלמו כדאמר צפ' היו צודקין (סנהדרין מה). דיכולין לומר לאוסרה על צעלה צלמו וי"ל דלמאי דמוקי לה השתא במיפך והומה מסקינן דליירי כשעמד כבר דצין ומסתמא כבר נתפרסם הדבר שילא העבד לחירות והרב

HebrewBooks.org © Moznanim Publishers. No commercial use allowed.

צעלמו מודה העבד דקתני שהרב אומר כן שעמד צדיו וכל עיקר שצאין לדין עכשיו לפי שהעבד תובע דמי עינו ומזמין את הרב לדין ורבו מודה לו דמי עינו לך כי אתו סקדי לא אתו אלא לגרע כמו של עבד שאס יצאו עדים על דמי עינו לא יהיה ממש צדצריהם ויודעים הם שיצאו עדים אצל מעיקרה לא הוה ידעינן דמייירי כשעמד צדיו אפי' הרב מודה כמה פעמים לרין העבד לעדים דמודה צקנס פטור משום הכי פריך שפיר צמר דמפקי ליה לחירות כו' וא"ת למה דחק רבני לאוקמי לסיפא במיפך והומה כיון דשעמד צדיו מוקמינן ליה יאמר שהעבד תובעו דמי עינו והרב מודה לו דמי עינו והציא עבד עדים הפיל את שניו וסימא את עינו וצאו עדים והזימוס וי"ל דודאי ה"ה כן שזה אס מיפך הוה ע"י הודאת הרב כמו על פי עדים אלא אורחא דמילתא נקט שאין רגילות הרב להודות כלל אלא כשיש עדים דצד:

דאכתי גברא לא מחייב.
אין הטעם משום דלוי הוה צעי הוה אמי לז"ד ומודה ומיפטר דאפי' לשמואל דאמר לקמן (דף עה.) מודה צקנס ואמ"כ צאו עדים חייב הכל כיון דלא עמד צדיו לא חשבינן לגברא צר חיובא לעיני קנס כדפרישית צקוף המנחם (לעיל לג. וסס: ד"ה אכא) שצמעתין דהחלט השור: **ונמצאו זוממין ומכחישיין.**
סיפא הולך לומר שהעדים שהוכחו צדצרייתא שהזמו הם היו ראשונים משום דלרין לומר דפסקינן לדינא אפומייהו לדין העדים זוממנים משלמים עד שיגמר הדין על פיהם ואם לא שצאו מחילה לא ה"מ למפקס דינא אפומייהו אצל דרישא אע"פ שצאו לסיפא פסקינן דינא אפומייהו: **עבד כו' דהו מימר** הוה הרבה יש לתמוה אמאי קאמר כל דהו דלגמרי צאין לסיועיה: הוה

מדיסיפא. צמתי כיתות. להכי תלי רישא צסיפא דרישא לא ניחא לן לאוקמה צמתי כיתות אלא בג' משום דקתני שהרי הרב אומר כן ואי דלא אחתי כת אחריית מקמי דידעו ואמרו איפכא לא הוה ניחא ליה צהני דמפקי ליה לעבד לחירות אלא מדסיפא מיתוקמא צמתי כיתות וע"כ צמייפך והומה מוקמית ליה הלכך רישא נמי אוקי צמייפך והומה: שהרי העבד אומר כן. דניחא ליה דמפקי ליה לחירות ויהיב ליה דמי עין: צסראי. אותן שמוימין: אילימא דלא קמודו. הנך צמראי צחצולא דעבד כלל אלא דקאמרי עמנו הייתם ותו לא מדי: כוליה עבד. צעי קמאי לשלומי: **ואפכינהו.** ואהנו ליה לרב לפוטרו מדמי עין שהן מרובין מדמי עין ומיהו עבד נפיק לחירות: **ואומינהו.** והכא ליכא לנימר כדאמר רבא צרישא דלמאי כת אחריית מקמי דידעו ואמרי איפכא סימא את עינו והפיל את שניו דאי אחתי כת אחריית צרישא והדר אמרי הני הפיל את שניו וסימא את עינו כיון דלא אפומייהו פסקינן דינא אלא בראשונים שמוקינן את הרב לדמי עין שיצאו בכלל דמי עין של אחרונים אפילו נמצאו זוממין אלו האחרונים לא היו מחייבו דאין עדים זוממנים מתחייבים עד שיגמר הדין על פיהם הלכך הן סיפא מוכחא לפוס ריהטא צמתי כיתות ומיפך והומה: והידי דמי. צין רישא צצין סיפא כיון דהשתא מוקמית לה צמייפך והומה וצמתי כיתות עדים היכי דמי: אי דמאחרי אחורי הני צסראי. כגון דלמרי קמאי יוס ראשון הוה מעשה ואתו צמראי ואמרי * יוס שני הוה מעשה ואיפכא הוה: **אכתי כוליה עבד צעי לשלומי לרב.** דמי מחייבי ליה מיוס ראשון להוציא עבדו לחירות אכתי לא הוה צר חיובא דהא ציוס שני הוה מעשה ואכתי כוליה עבד צעי לשלומי לרב דכי אתו לאסהודי לחיוביה לרב אכתי לאו צר חיובא הוה: **דמקמי אקדומי הני צסראי.** שהם מודים דקודם שצאת כת ראשונה להעיד נעשה מעשה: ואי דלא. העמידו העבד לרב צדיו קודם שצאת כת ראשונה להעיד אכתי כולי דמי עבד צעי שלומי דהא כוליה צעי אפסודיה

מדיסיפא במיפך והומה רישא נמי במיפך והומה דקתני סיפא מעידנו את איש פלוני שהפיל את שן עבדו וסימא את עינו שהרי העבד אומר כן ונמצאו זוממין משלמין דמי עין לרב היכי דמי אי דלא קא מורו להו בתראי בחבלא כלל דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה אלא פשיטא דקא מורו כוליה בחבלא ודקא אפכינן ואזמינהו והיכי דמי אי דקא מאחרי אחורי הני בתראי *אכתי דמי עבד לרב בעי שלומי דכי מחייבי ליה לגברא אכתי גברא לאו בר חיובא הוא אלא דקא מקדמי קדומי הני בתראי ואי דלא עמד בדין אכתי דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה דאכתי גברא לא מחייבי אלא דעמד בדין אל רב אחא בריה רבב איקא לרב אשי דוקיא דרבא מוהיבא אילימא מרישא רישא מי קא מתכחשי מציעאי כיון דאי לא מתזמי סהדותא כוותיהו קא קיימא דדינא כוותיהו פסקינן דיש בכלל מאתים מנה הלכך קמאי הוא דקא מתכחשי מציעאי לא מתכחשי מידי אמר ליה רבא סבר מדרישא בשלש כיתות סיפא נמי בשלש ודייק מסיפא כגון דאתו בי תרי ואמרי הפיל את שניו וסימא עינו ופסקיניה לדינא אפומייהו ואתו בי תרי אחריני ואמרי סימא את עינו והפיל את שניו דקא מבחשי להו להני קמאי ונמצאו זוממין קמאי משלמין דמי עין לרב ואי סלקא דעתך הכחשה לאו תחילת הומה היא אמאי משלמי הא אחכחושו להו מעיקרא אלא שמע מינה הכחשה תחילת הומה היא ואביי אמר לך בשלמא רישא לא סגי דלא שלש כיתות שהרי קתני הרב אומר כן אלא סיפא למה לי שלש כיתות שהרי העבד אומר כן עבד כל דהו מימר אמר דניחא ליה דניפוק לחירות מתקיף לה ר' וירא אימא אימא את עינו ניפוק

מינה דאכתי גברא לא מחייב דאי הוה צעי הוה אהא לצי דינא ומודה ומפטר דמודה צקנס פטור וחירות דשן ועין קנסא הוה: **כשעמד צדיו.** על החצלות הללו ע"י עדים אחרים צצ"ד אחר ומיזבוהו להניח העבד וצמר דהשתא אי קאמי צעלים קמן הא לא מהניא ליה הודאה וקצב ליה האי עבד הפלת את שניו וסימא את עינו והעמדת צדיו ונחתייב לי דמי עינו והציא עדים אלו על כך ואתו סקדי אחריני ואפכינהו ואמרו לא חייבינוהו צ"ד אלא דמי שן ואומינהו הלכך צין רישא צצין וצין סיפא דלמי עבד לא מחייבי דהא צצ"ד קמא נפק עבד לחירות אלא שזה היה מחזיק בו אצל דמי עין משלמי לעבד צצצא דרישא דהא ממונה דעין אית ליה גביה מניח צין קמא וקצבו הני למיפצטיה משלמי דמי עין לרב דקא מחייבי ליה אשקרה וע"כ צדאפכינהו מוקמת ליה דלא לכו הכי כיון דליכא סקדי אצי דינא קמא כוליה עבד צעי שלומי: דוקיא דרבא. דהכחשה תחילת הומה היא מוהיבא: **אילימא מרישא.** דמוקי לה בשלש כיתות סוף סוף מי קא איתכחשו דמיהו עדותן צטילה בהכחשה דקמאי הא אי לאו מיתזמי דינא כוותיהו פסקינן ויהיב דמי שן דישנו בכלל עדות הראשונים ומשום הכי מהניא צהן תורת הומה אצל גבי שנים אומרים הרב ושנים אומרים לא הרב דאיתכחשו קמאי ולא קטלינן ליה ולעולם * אימא לך כיון דצטיל סהדותיהו לא מהניא צהו תורת הומה: **מדרישא.** מוכחא בשלש כיתות דקתני שהרי הרב אומר כן אלמא דלמא כת אחריית קודמת דא"כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל והני אמרי הפיל והדר סימא לא מיגמר כיתות ונהי דלא אפשר דתהי כת אחריית קודמת דא"כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל והני אמרי הפיל והדר סימא לא מיגמר דינא אפומייהו למיתן דמי עינא אלא דמי שן והוי בכלל דתרוייהו וכיון דלא נגמר הדין על פיהם לא מחייבי הני מציעאי צהומה דכת שלישיית מיהו הכי מוקי לה דלמא הני צי תרי צרישא ואמרי הפיל והדר סימא אפומייהו לדינא אפומייהו כו': **דקא מתכחישיין לקמאי.** וצטלה עדותן דלא יהיב דמים היתירים וקתני דכי נמצאו זוממנים על ידי כת שלישיית משלמין: **אלא סיפא למה לי.** לאוקמה צדוקא בשלש כיתות הא צמרי סגיא וצדאפכינהו ואומינהו ורישא דמשמע צשלה וללא צדאפכינהו ומיהו מינה ליכא למידק מדי: